

UNDERVISNINGSPLAN

**Tverrfaglig videreutdanning i
psykisk helsearbeid**

FORDYPNING I PSYKOSOSIALT ARBEID

Heltid 2003 og deltid 2002

**Avdeling for sykepleierutdanning
Høgskolen i Oslo**

Ansvarlig for undervisningsplanen:

Høgskolelektor Anne Skumsnes

INNHold

I. INNLEDNING	5
1.1 HELSEHJELP OG FAGLIG FORSVARLIGHET	5
1.2 OVERSIKT OVER STUDIEÅRET 2003 – KULL DELTID 2002	7
1.3 OVERSIKT OVER STUDIEÅRET 2004 – KULL HELTID 2003	8
2. DELEMNE 4 FAGLIG FUNDAMENT - TEORI OG ETIKK	9
2.1 MÅL	9
2.2 SENTRALE TEMA	9
3. DELEMNE 5 UTVIKLING OG UTØVELSE AV RELASJONSKOMPETANSE	10
3.1 MÅL	10
3.2 SENTRALE TEMA	10
3.3 LITTERATUR TIL DELEMNE 4 OG 5.....	10
4. ARBEIDSMÅTER	14
4.1 TILSTEDEVÆRELSE.....	14
4.2 DYNAMIKK OG FUNKSJON I EN GRUPPE.....	14
4.3 PROBLEMBASERT LÆRING (PBL).....	15
Fasene i problemløsningsprosessen.....	16
Konkretisering av problemløsningsprosessen.....	17
PBL-seminar	17
Aktuell litteratur om problembasert læring	18
5. STUDIEKRAV	19
5.1 ESSAY	19
5.2 FAGNOTATER.....	20
Fagnotat 1: Systemnivå	20
Fagnotat 2: Samarbeidsnivå.....	20
Fagnotat 3: Relasjonskompetanse	20
6. PRAKSISSTUDIER	21
6.1 KRITERIER FOR IKKE BESTÅTT PRAKSIS.....	21
7. FORDYPNINGSOPPGAVEN.....	22
7.1 RETNINGSLINJER FOR FORDYPNINGSOPPGAVEN	22
Mål.....	22
Oppgaveform.....	23
Oppgavens omfang	23
Innlevering	23
Utsatt innlevering	23
Godkjenning av tema og problemstilling	23
Veiledning	24
Kriterier for vurdering av fordypningsoppgaven	24
Kriterier for ikke bestått	25
Oppbygning av skriftlige oppgaver	25
Søknad om tillatelse til å benytte faglige utøvere som datakilde i forbindelse med empiriske oppgaver	26
Momenter i en empirisk undersøkelse	27
Oppgavetekniske forhold.....	28
8. PENSUM	32

I. INNLEDNING

Tverrfaglig fordypning i psykososialt arbeid (30 studiepoeng), gjennomføres i løpet av studiets andre del. Fordypningen i psykososialt arbeid skal gi en utvidet forståelse av eget fag og egen yrkesgruppes rolle i psykisk helsearbeid. I tillegg skal studenten videreutvikle egen handlingskompetanse med basis i eget fag og egen arbeids- og livserfaring. Det inngår praksisstudier, der studenten skal anvende teori og prinsipper fra fellesdelen på en selvstendig måte. I rammeplan for videreutdanning i psykisk helsearbeid utdypes fordypning i psykososialt arbeid slik:

"I denne fordypningsdelen skal studentene utvikle sin evne til å anvende kunnskap og forståelse fra felles innholdsdel, egen yrkesspesifikk teori og arbeidsmetode, personlig yrkes- og livserfaring og personlig kompetanse i samspill med bruker, pårørende og system. Hensikten er at den enkelte skal kunne delta i et forpliktende samarbeid med det mål at mennesker med psykiske lidelser kan øke sin livskvalitet og mestring i hverdagen."

I psykososialt arbeid står det å etablere, vedlikeholde og avslutte relasjoner sentralt. Relasjonsarbeidet bygger på respekt, varme, innlevelse og ekthet. Kvaliteter som stimulerer til egen aktivitet, håp og livsmot hos brukerne er viktig. Forebyggende helsearbeid på alle nivå vil også stå sentralt.

Det legges vekt på å videreutvikle studentens personlige kompetanse, oppøve evnen til å lytte og medoppleve, og evnen til å samhandle med den enkelte, pårørende og grupper. I psykososialt arbeid er det også viktig å kunne forholde seg til etater og organisasjoner og i samspill med brukerne fremme deres interesser.

Storbyperspektivet står sentralt og omfatter hvilke helsefremmende muligheter, utfordringer og problemer som urbanisering og det flerkulturelle mangfold kan føre til i det psykososiale arbeidet.

Det tverrfaglige aspektet og betydningen av å kunne samarbeide på tvers av profesjonsgrenser og på tvers av organisasjonsmessige nivå vil vektlegges. Bevisstgjøring i forhold til egne og andres faglige forutsetninger vil kunne bidra til et bedret samarbeid. Dette forutsetter at studenten bearbeider ulike egne prosesser underveis i studiet og øker egen modning og refleksjon. Studenten vil møte utfordringer som er knyttet til brukers og hjelpers ulike roller, som innebærer å måtte forholde seg til faktorer som makt, kultur og organisasjon. Studiet skal bidra til at studenten blir i stand til å systematisere brukernes og egne erfaringer og behov på en faglig god måte og presentere disse for ansvarlige myndigheter. Målet er at studenten skal utvikle kunnskap og kompetanse i tverrfaglig psykisk helsearbeid med utgangspunkt i brukernes behov og livssituasjon – i et samfunn i forandring. Utvikling av evne til kritisk tenkning, faglig oppdatering og systematisk bearbeiding av erfaringer vil stå sentralt.

I.1 Helsehjelp og faglig forsvarlighet

Ny lov om helsepersonell trådte i kraft 1. januar 2001. Denne loven definerer to begrep som er sentrale i forhold til hvilke ansvars- og funksjonsområder psykiske helsearbeidere skal ha innenfor helsetjenesten. "Helsetjenesten" i denne sammenheng omfatter både kommune- og

spesialisthelsetjenesten, somatikk og psykisk helsevern. De to sentrale begrepene fra helsepersonelloven er "helsehjelp" og "faglig forsvarlighet".

I henhold til § 48 defineres 27 personellgrupper som autorisert helsepersonell. Inkludert i definisjonen er både fysioterapeuter, sykepleiere, vernepleiere og ergoterapeuter. Tre sentrale personellgrupper som ofte arbeider i helsetjenesten, men som ikke er definert som helsepersonell, er sosionomer, barnevernspedagoger og lærere. Disse gruppene omfattes likevel av helsepersonelloven når de er ansatt i helsetjenesten. Dette fremkommer i § 3, punkt 2. Årsaken er at myndighetene ønsker at alt personell som yter helsehjelp til pasienter skal omfattes av loven, slik at målet om økt pasientsikkerhet kan nås.

I henhold til § 3 yter helse- og sosialpersonell helsehjelp når de forholder seg til pasienter i helsetjenesten. Helsehjelp defineres til å være *"enhver handling som har forebyggende, diagnostisk, behandlende, helsebevarende eller rehabiliterende mål og som utføres av helsepersonell"*. I tillegg til disse funksjonene kommer *pleie- og omsorg*. Denne funksjonen er tatt inn i en utvidet definisjon av helsehjelpbegrepet i pasientrettighetslovens § 1-3.

Den vide definisjonen av helsehjelp vil omfatte det meste av hva en psykisk helsearbeider foretar seg i praksis. Hvilke behov/problemer/ressurser den enkelte bruker/pasient har, vil være avgjørende for hvilken type helsehjelp den psykiske helsearbeideren yter. Det finnes flere definisjoner i pensumlitteraturen når det gjelder hver enkelt av de funksjonene som er omfattet av helsehjelpbegrepet.

§ 3 må ses i sammenheng med § 4 Forsvarlighet. Denne paragrafen gir helse- og sosialpersonell en plikt til "å utføre sitt arbeid i samsvar med de krav til faglig forsvarlighet og omsorgsfull hjelp som kan forventes ut fra helsepersonellets kvalifikasjoner, arbeidets karakter og situasjonen for øvrig".

I tillegg gir § 4 helsepersonell plikt til å innrette seg etter sine faglige kvalifikasjoner, innhente bistand eller henvise pasienter videre der dette er nødvendig, og samarbeide med annet kvalifisert personell.

Kort oppsummert kan man si at helsepersonellovens § 3 og 4 gir psykisk helsearbeidere en plikt til å være bevisst på sin egen kompetanse og handle faglig forsvarlig når de yter helsehjelp til brukere/pasienter.

Kilde:

Sosial og Helsedepartementet: Rundskriv 1-20/2001: Lov om helsepersonell m.v.

I.2 Oversikt over studieåret 2003 – kull deltid 2002

Ukenr./år	Innhold
36/2003	Teori: Psykososialt arbeid i storbyen PBL som miniprojekt
41/2003	Teori: Relasjonskompetanse i psykisk helsearbeid PBL som miniprojekt
45/2003	Teori: Grupper i psykisk helsearbeid og tverrfaglig samarbeid PBL som miniprojekt
4/2004	Teori: Prosjekt, fagutvikling og praksisstudier.
5/2004	Utkast til problemstilling fordypningsoppgave leveres.
6/2004	Praksis: Målsamtaler
7/2004	Praksis: Målsamtaler Veiledningsgruppe
8/2004	Praksis: Veiledningsgruppe
9/2004	Praksis: Veiledningsgruppe
10/2004	Praksis: Midtevaluering Veiledningsgruppe
11/2004	Praksis: Midtevaluering Veiledningsgruppe
12/2004	Praksis: Veiledningsgruppe
13/2004	Praksis: Veiledningsgruppe
14/2004	Praksis: Sluttevaluering Veiledningsgruppe
15/2004	Påske
16/2004	Praksis: Sluttevaluering Praksisseminar
17/2004	
18/2004	
19/2004	
20/2004	
21/2004	Innlevering fordypningsoppgave
22/2004	
23/2004	Muntlig fremlegg av fordypningsoppgaven, semesteravslutning

Timeplan, tidspunkt for innlevering av fordypningsoppgave og andre viktige frister finnes på SU's hjemmesider.

I.3 Oversikt over studieåret 2004 – kull heltid 2003

Ukenr./år	Innhold
2/2004	Teori: Psykososialt arbeid i storbyen PBL som miniprojekt
3/2004	Teori: Relasjonskompetanse i psykisk helsearbeid PBL som miniprojekt
4/2004	Teori: Prosjekt, fagutvikling og praksisstudier
5/2004	Teori: Grupper i psykisk helsearbeid og tverrfaglig samarbeid PBL som miniprojekt Utkast til problemstilling fordypningsoppgave leveres.
6/2004	Praksis: Målsamtaler
7/2004	Praksis: Målsamtaler Veiledningsgruppe
8/2004	Praksis: Veiledningsgruppe
9/2004	Praksis: Veiledningsgruppe
10/2004	Praksis: Midtevaluering Veiledningsgruppe
11/2004	Praksis: Midtevaluering Veiledningsgruppe
12/2004	Praksis: Veiledningsgruppe
13/2004	Praksis: Veiledningsgruppe
14/2004	Praksis: Sluttevaluering Veiledningsgruppe
15/2004	Påske
16/2004	Praksis: Sluttevaluering Praksisseminar
17/2004	
18/2004	
19/2004	
20/2004	
21/2004	Innlevering fordypningsoppgave
22/2004	
23/2004	Muntlig fremlegg av fordypningsoppgaven, semesteravslutning

Timeplan, tidspunkt for innlevering av fordypningsoppgave og andre sentrale frister finnes på SU's hjemmesider.

2. DELEMNE 4: FAGLIG FUNDAMENT – TEORI OG ETIKK

2.1 Mål

Studenten skal:

- integrere kunnskap og ferdigheter fra eget fag, felles innholdsdel, arbeidserfaring og livshistorie
- utvikle evne til å handle i faktiske situasjoner og ut fra ulike perspektiver, så som brukerperspektiv, storsamfunn- og lokalsamfunnsperspektiv
- kunne samarbeide med brukere, pårørende og andre faggrupper på ulike nivå
- lære seg arbeidsmåter som kan fremme brukerens interesser i en psykososial sammenheng, og kunne forholde seg til faktorer som makt, kultur og organisasjon

2.2 Sentrale tema

- Eget fags teorier og arbeidsmåter i psykisk helsearbeid
- Relasjonen som basis for omsorg, hjelp og behandling i utøvelse av psykisk helsearbeid
- Forståelse, vurdering og handlingsalternativer ut fra ulike perspektiver
- Begrunnelser for og konsekvenser av ulike handlingsvalg og ulike tiltak
- Etiske dilemma knyttet til utøvelse av psykisk helsearbeid

3. DELEMNE 5: UTVIKLING OG UTØVELSE AV RELASJONSKOMPETANSE

3.1 Mål

Studenten skal:

- videreutvikle sin relasjonskompetanse. Med dette menes: å kunne etablere, opprettholde og avslutte en relasjon, å kunne analysere og bearbeide egne bidrag til relasjonen og ha evne til å tåle vanskelige følelser og reaksjoner hos brukerne og hos seg selv. I tillegg inngår evne til å vedlikeholde en allianse.
- med utgangspunkt i egen fagkompetanse utføre problemløsende arbeid, så som å identifisere behov og igangsette og evaluere tiltak i samhandling med bruker
- møte de utfordringene som ligger i forskjellige roller og posisjoner mellom hjelper og bruker
- utvikle sin samarbeidsevne i et tverrfaglig team

3.2 Sentrale tema

- Relasjonskompetanse knyttet til arbeid med individ og familie
- Ulike fremgangsmåter for å identifisere brukeres problemer og ressurser
- Nettverksarbeid
- Miljøterapi
- Handlingsberedskap overfor kriser, vold og utagerende atferd
- Ekspressive og kreative metoder
- Veiledning, rådgivning og tilrettelegging

Dette delemnet organiseres som et praksisstudium tilsvarende ca. 300 timer.

3.3 Litteratur til delemne 4 og 5

* Antonovsky, Aaron : The salutogenetic model as a theory to guide health promotion. I: *Health Promotion International*. Oxford University Press, 1996. Vol. 11, no. 1: 11–18l.

8 sider

Berg, Insoo Kim og Miller, Scott D.: *Rusbehandling – en løsningsfokusert tilnærming*. Kap. 1. Oslo: Ad Notam Gyldendal, 1998.

37 sider

Berge, Torkel og Repål, Arne: Kap. 4–6 i: *Den indre samtalen. Innføring i kognitiv terapi*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag, 2000: 116–193.

88 sider

Bjørkly, Stål: Grensesetting og aggressiv atferd. Kap. 14 i: Krøvel, Bernt, Rund, Bjørn, Rishovd og Rør, Elisabeth: *Vold og psykiatri – om forståelse og behandling*. Oslo: Tano Aschehoug, 1997.

16 sider

Borg, Marit: Virksomme relasjoner. I: Borg, Marit og Topor, Alain: Perspektiv på bedringsprosesser ved alvorlige psykiske lidelser. I: *Dialog. Bulletin for SEPREP* Nr. 2, 2001, årg. 11: 44–69.

13 sider

- Borge, Lisbeth: Veien tilbake – fra institusjonspsykiatri til lokalmiljø – med fokus på livskvalitet, ensomhet og sosial kontakt hos mennesker med langvarige psykiske lidelser. Kap. 14 i: Almvik, Arve og Borge, Lisbeth: *Tusenkunstnerne. Mangfold og muligheter i psykisk helsearbeid*. Bergen: Fagbokforlaget. 2000. 15 sider
- Christie, Helen Johnsen og Waaktaar Trine: Tross alt. Krigstraumatiserte barn og deres helsepotensialer. Kap. 8 i: Sveaas, Nora og Hauff, Edvard: *Flukt og fremtid. Psykososialt arbeid med flyktninger*. Oslo: Ad Notam Gyldendal. 1997. 13 sider
- Fodstad, Hjørdis: *I skyggen av Eika*. Kap. 2 og 7. Oslo: Universitetsforlaget, 1996. 43 sider
- Hartmann, Elisabeth og Axelsen, Eva Dalsgaard: Virksomme faktorer i psykoterapi. Kap. 10 i: Axelsen, Eva Dalsgaard og Hartmann, Ellen (red.): *Veier til forandring. Virksomme faktorer i psykoterapi*. Oslo: Cappelen Akademisk Forlag. 1999. 28 sider
- Hauff, Edvard: Når kroppen gir smerter – et medisinsk perspektiv. Kap. 5 i: Sveaas, Nora og Hauff, Edvard: *Flukt og fremtid. Psykososialt arbeid med flyktninger*. Oslo: Ad Notam Gyldendal 1997. 6 sider
- Haukø, Wenche: Forebygging av selvmord blant barn og unge – et holdningsskapende og kompetansehevende prosjekt i Indre Namdalen. Kap. 11 i: Almvik, Arve og Borge, Lisbeth: *Tusenkunstnerne. Muligheter og mangfold i psykisk helsearbeid*. Bergen: Fagbokforlaget, 2000. 10 sider
- Hjelde, Karin Harsløf: Eg er altfor synleg i alt dette norske. Kap. 3 i: Sveaas, Nora og Hauff, Edvard: *Flukt og fremtid. Psykososialt arbeid med flyktninger*. Oslo: Ad Notam Gyldendal. 1997. 10 sider
- Hjort, Haldis : Hvordan er psykoterapi preget av tidsånd og kultur? Kap. 9 i: Thorsen, Kirsten og Toverud, Ruth: *Kulturpsykologi. Bevegelser i livsløp*. Oslo: Universitetsforlaget, 2002. 33 sider
- Johnsen, Astrid: Selvpålevelse, nøkkelmetafarer og familiepremisser. Kap. 6 i: Johnsen, Astrid, Sundet, Rolf og Torsteinsson, Vigdis Wie: *Samspill og selvpålevelse. Nye veier i relasjonsorienterte terapier*. Oslo: Tano Aschehoug, 2000. 13 sider
- Johnsen, Astrid og Torsteinsson, Vigdis Wie: Å forstå hverandre – hva er det? Kap. 4 i: Johnsen, Astrid, Sundet, Rolf og Torsteinsson, Vigdis Wie: *Samspill og selvpålevelse. Nye veier i relasjonsorienterte terapier*. Oslo: Tano Aschehoug, 2000. 18 sider
- Karterud, Sigmund:
 Gruppeanalysens forhold til W. R. Bion, Klientiansk teori og Tavistock Institute of Human relations (s. 97–111).
 Storgruppedynamikk (s. 112–122)
 Gruppeanalysen og det terapeutiske samfunn (s. 123–128).
 Irvin D. Yalom og interaksjonell gruppepsykoterapi (s. 183–199).
 Filosofiske røtter (s. 285–289).
 Den hermeneutiske forklaring. Forståelse og forklaring. Gruppen som tekst (s. 289–296).
 Gruppesjel eller gruppeselv? (s. 317–319).
 Gruppeselvets hermeneutikk. (s. 320–324).

- Det gruppeanalytiske gruppeselvet (s. 325–327).
 Gruppens utviklingsstadier (s. 338–345).
 Praktisk gruppeanalytisk psykoterapi (s. 355–357).
 I: Karterud, Sigmund: *Gruppeanalyse og psykodynamisk gruppepsykoterapi*. Oslo: Pax Forlag, 1999. 80 sider
- Kufås, Elin og Borg, Marit: Pårørende i sorg og glede. I: Borg, Marit og Topor, Alain: Perspektiv på bedringsprosesser ved alvorlige psykiske lidelser. I: *Dialog. Bulletin for SEPREP* nr. 2, 2001, årg. 11: 58–67. 10 sider
- * Larsen, Henrik Dybwad: Livet på Kafferisteriet. Systemisk psykoseterapi i sosialpsykiatrisk regi. I: *Fokus* nr. 1, 1995: 33–47. 15 sider
- Lundby, Geir: Makt og kunnskap. Kap. 5–6 i: *Historier og terapi. Om narrativer, konstruksjonisme og nyskriving av historier*. Oslo: Tano Aschehoug, 1998. 48 sider
- Martinsen, Egil: Fysisk aktivitet – hjelp til selvhjelp ved psykiske plager. Kap. 12 i: Almvik, Arve og Borge, Lisbeth: *Tusenkunstnerne. Muligheter og mangfold i psykisk helsearbeid*. Bergen: Fagbokforlaget, 2000. 10 sider
- * Nylehn, Børre: Kan profesjonelle samarbeide? Kap. 3 i: Nylehn, Børre og Støkken, Marie: *De profesjonelle. Relasjoner, identitet og utdanning*. Oslo: Universitetsforlaget, 2002. 17 sider
- Nussle, Hans Martin: Ivaretagelse etter aggresjons- og voldsepisoder. Kap. 16 i: Krøvel, Bernt, Rund, Bjørn Rishovd og Rør, Elisabeth: *Vold og psykiatri – om forståelse og behandling*. Oslo: Tano Aschehoug, 1997. 18 sider
- Rund, Bjørn Rishovd: Kan voldsutøvelse hos psykiatriske pasienter forutses? Kap. 10 i: Krøvel, Bernt, Rund, Bjørn Rishovd og Rør, Elisabeth: *Vold og psykiatri – om forståelse og behandling*. Oslo: Tano Aschehoug, 1997. 11 sider
- Seikkula, Jaakko: *Åpne samtaler*. Oslo: Tano Aschehoug, 2000. 170 sider
- Solberg, Øyvind: Medikamentell behandling. Kap. 14 i: Sveaas, Nora og Hauff, Edvard: *Flukt og fremtid. Psykososialt arbeid med flyktninger*. Oslo: Ad Notam Gyldendal 1997. 12 sider
- Sveaas, Nora og Reichelt, Sissel: Når nye historier skrives. Terapeutiske erfaringer basert på en sosialklinisk tilnærming. Kap. 10 i: Sveaas, Nora og Hauff, Edvard: *Flukt og fremtid. Psykososialt arbeid med flyktninger*. Oslo: Ad Notam Gyldendal, 1997. 17 sider
- Sæbø, Liv: Ei historie blir til... – eit brukarorientert tiltak for pårørende til unge som tok sitt eige liv. Kap. 8 i: Almvik, A. og Borge, L.: *Tusenkunstnerne. Mangfold og muligheter i psykososialt arbeid*. Bergen: Fagbokforlaget, 2000. 12 sider
- Topor, Alain: På leting etter et forsvunnet jeg. i: Borg, Marit og Topor, Alain: Perspektiv på bedringsprosesser ved alvorlige psykiske lidelser. I: *Dialog. Bulletin for SEPREP* nr. 2, 2001, årg. 11: 10–19. 9 sider

Topor; Alain og Bjerke, Carsten: Forhandling om et nødvendig onde. I: Borg, Marit og Topor; Alain: Perspektiv på bedringsprosesser ved alvorlige psykiske lidelser. <i>Dialog. Bulletin for SEPREP</i> nr. 2, 2001, årg. 11: 69–80.	10 sider
Topor, Alain, Borg, Marit, Svensson, Johan, Kufås, Elin og Bjerke, Carsten: Vendepunkter. I: Borg, Marit og Topor; Alain: Perspektiv på bedringsprosesser ved alvorlige psykiske lidelser. <i>Dialog. Bulletin for Seprep</i> nr. 2, 2001, årg. 11: 81–93.	12 sider
* Vatne, May: Selvmordsproblemer og psykiatrisk sykepleie – argumenter for skriftlig kontrakt som et terapeutisk verktøy. I: <i>Vård i Norden</i> nr. 4, 2001: 32–37.	5 sider
Vatne, Solfrid: <i>Pasienten først. Om medvirkning i et omsorgsperspektiv</i> . Bergen: Fagbokforlaget, 1998.	107 sider
Ådland, Audun og Alsaker, Kjersti: Bofellesskap for psykiatriske langtidspasienter. Kap.15 i: Almvik, Arve og Borge, Lisbeth: <i>Tusenkunstnerne. Muligheter og mangfold i psykisk helsearbeid</i> . Bergen: Fagbokforlaget, 2000	12 sider
Aalen, Marit: Kompendium om Relasjonskompetanse. HIO/SU/EVU, 2003.	30 sider
<hr/> Sum 956 sider	

Titler som er merket * inngår i kompendiet for psykososial fordypning 2003–2004.

Selvvalgt pensum

I tillegg skal studentene legge opp 1000 sider selvvalgt pensum i forbindelse med fordypningsoppgaven. Selvvalgt pensum skal ha relevans for læringsmålene og tema. Selvvalgt pensum skal også omfatte nyere forskningsartikler som belyser oppgavens problemstilling. Minst to av disse skal være hentet fra internasjonale baser.

Selvvalgt litteratur skal godkjennes av veileder til fordypningsoppgaven.

Studenter som skriver i gruppe, kan ikke ha mer enn 50 % overlappende pensum med de andre i gruppen.

4. ARBEIDSMÅTER

Felles innholdsdel i psykisk helsearbeid er basert på flere pedagogiske tilnærminger. I tillegg til problembasert læring (PBL), som i denne fordypningen er strukturert som et miniprojekt, planlegges det dagsseminar og prosessgrupper som læringsarenaer. En viktig studiemetode i fordypningen er deltakelse i små og store gruppeprosesser. Studentene har ansvar for egen kognitiv og affektiv læring i fordypningsstudiet. Lærerens rolle er å være veiviser. Sammen arbeides det for å skape sammenheng i de prosessene som igangsettes. Rammer for studiet gir struktur og bidrar til forutsigbarhet. Studenten oppfordres derfor til å sette seg inn i denne undervisningsplanen, og til å sette av tid til de aktivitetene som er planlagt.

Ressursforelesninger og eget skriftlig arbeid vil bidra til å integrere kunnskap. Skrivning av dagbok anbefales også. Det bidrar til bevisstgjøring av egen læringsprosess i gruppene. Studentene oppfordres til å arbeide i kollokviegrupper.

4.1 Tilstedeværelse

Av hensyn til ervervelse av relasjonskompetanse, erfaring med gruppeprosesser, ervervelse av samarbeidskompetanse og oppfylling av læringsmål krever fordypningsstudiet stabil deltakelse. Det er derfor obligatorisk oppmøte i PBL-gruppe, PBL-seminar, veiledningsgruppe og praksisseminar. Ved fravær på over 20 % til undervisning i grupper må studenten levere skriftlige oppgaver etter avtale med lærer og faglig koordinator.

Studenten må være til stede i 90 % av praksistiden for at praksisperioden skal kunne vurderes til bestått. Fravær over 10 % må tas igjen etter avtale med praksisstedet og Høgskolen.

4.2 Dynamikk og funksjon i en gruppe

Når man arbeider i gruppe, blir man ofte konfrontert med en rekke spørsmål som kan angå egen funksjon i gruppen.

- **Identitetsproblematikk**
 - Hvem er jeg i denne gruppen?
 - Hvilken rolle skal jeg ha?
 - Hva blir det forventet av meg?
- **Maktbalanse**
 - Hvem kan jeg ha innvirkning på?
 - Hvem påvirkes jeg av?
 - Hvem tar avgjørelser?
- **Mål og interesse**
 - Hva er målet for arbeidet?
 - Hvorfor er vi sammen?
 - Hvem går jeg sammen med, og hvem går jeg ikke sammen med?
 - Arbeider vi mot de samme målene, eller ikke?

- Hvem har satt målene?
- I hvilken grad kan gruppen oppfylle mine behov?
- **Innhold, struktur og arbeidsmåte**
 - Hva skal vi arbeide med?
 - Hvordan skal vi arbeide?
- **Roller**
 - Hvem gjør hva?
 - Hvordan forholder vi oss til hverandre?
- **Normer og regler**
 - Hvilke regler gjelder for fremmøte, forberedelse og avgjørelse?
 - Hvilke krav til produkt finnes? Rapporter? Evaluering?
 - Hvilke spilleregler har vi?
- **Klimaet i gruppen**
 - Hvordan er klimaet?

Punkter som det kan være nyttig å diskutere, og som kan ha betydning for samarbeidet i gruppen:

- Lytt oppmerksomt til hverandre, vis interesse for hva andre bringer inn.
- La alle komme til orde – ta ev. "runder".
- Ha fokus på det som skjer her og nå.
- Tolk hverandre positivt, ev. kontroller om du har forstått riktig.
- Gi anerkjennelse til hverandre.
- Vær direkte, si hva du tenker, føler og mener.
- Gi tilbakemelding med respekt for hverandres verdighet. Ikke vær sarkastisk.
- Bruk "jeg"-budskap.
- Aksepter andres synspunkter og ta synspunktene opp om du er uenig (ta den andre på alvor).
- Vær villig til å forandre egne standpunkter.

4.3 Problembasert læring (PBL)

Studiet legger spesiell vekt på problembaserte læringsformer (PBL). I denne strukturen forstås læring som noe som skjer i en vekselvirkning mellom tanker, følelser, kunnskap og praktisk handling – i et fellesskap som forutsetter sosial kompetanse. Innen PBL-tradisjonen anses læring for å være en stadig pågående prosess som forutsetter samspill mellom teori og praksis, og som finner sted mellom flere fagutøvere. Problembasert læring innebærer tre sentrale komponenter: problemløsning, selvstyring og samarbeid.

Intensjonene med problembasert læring er:

- å tilegne seg kunnskap som lett kan hentes frem og brukes senere
- å lære å lære – fornying av kunnskap
- å utvikle relasjons- og handlingskompetanse

Fasene i problemløsningsprosessen

Gruppearbeid del I: Konkretisering av problemstilling og læringsbehov

- **Startfase**
 - Bli kjent.
 - Etablere felles mål.
 - Avtale regler.
- **Arbeidsfase**
 - Sette opp mål for arbeidet med oppgaven.
 - Definere problemstilling.
 - Generere hypoteser: Hva er det vi vet, hva tror vi at vi vet, hva trenger vi å undersøke nærmere?
 - Definere læringsbehov.
 - Lage handlingsplan.
 - Alltid avrunde gruppemøtet med å evaluere egen innsats – og samarbeidet.

Gruppearbeid del 2: Presentasjon av individuelt arbeid

- **Startfase**
 - Hva har vi gjort siden sist?
 - Hvilke kilder har vi brukt?
 - Vurdering av kildene.
- **Arbeidsfase**

Presentere funnene ved:

 - Gjennomgåelse av oppgaven på nytt – ut fra ny informasjon.
 - Revurdering av hypoteser – oppsummere problemet.
 - Nye læringsbehov eller foreløpige konklusjoner?
 - Ny handlingsplan?

Tilbakemelding

Gi tilbakemelding på utført arbeid og samarbeidet ut fra følgende:

- **Faglig innhold**

Var innholdet sentralt og relevant i forhold til problemstilling, læringsbehov og målene?
Førte funnene til nye spørsmål eller endring av problemstillingen?
- **Kritisk vurdering og begrunning**

Presenterte studenten en kritisk vurdering av anvendte kilder, eget materiale eller funn?
Formulerte studenten egne begrunnede meninger om kildene og funnene?
- **Presentasjonen**

Hvor frigjort var studenten i forhold til egne notater, kilder mv. Var presentasjonen fremstilt forståelig?
- **Gruppeprosessen**

- Kommunikasjon og relasjonsbygning: Lyttet, støttet og spurte vi hverandre?
- Prosess og struktur
Fungerte "stormingen", læringsbehov og mål i henhold til hensikt og tema? Overholdt vi tiden? Gikk vi systematisk igjennom trinnene osv?

Konkretisering av problemløsningsprosessen

Fase 1: Les gjennom teksten nøye. Er noe uklart, så spør de andre.

Fase 2: Hva handler problemet om? Hvilke problemstillinger eller fenomen ser dere? Formuler en hovedproblemstilling i spørsmålsform som dere velger å arbeide videre med. Dere "løfter" problemstillingen ut fra den konkrete situasjonen og gjør den allmenn. Finner dere flere problemstillinger, så velg én, som dere går videre med – den mest sentrale.

Fase 3: Hva vet dere om fenomenet? Hvilke svar eller forklaringer har hver enkelt av dere til dette spørsmålet? "Brainstorming": Tenk høyt, prøv ut forslag til forklaringer, se på alle muligheter. Ikke sensurer hverandre!

Fase 4: Kategoriser/sorter de forslagene som er kommet frem. Er noe sammenfallende, overlappende, eller er det noe som skiller seg ut? Hva er mest sannsynlig? Mest sant? Hva vet dere med sikkerhet? Hva er relevant og ikke relevant? Hva kan dere ikke forklare skikkelig? Hva er det dere ikke vet?

Fase 5: Hva er det dere trenger å finne mer ut av for å gi en god forklaring? Formuler dette som spørsmål.

Fase 6 (individuelt arbeid): Ta så dette eller disse spørsmål(ene) med hjem. Gå til litteraturen eller andre kilder og se hvilke svar dere finner.

Fase 7: Når dere møtes igjen i gruppen neste gang, starter dere med å utveksle hva dere har funnet av svar på det/de spørsmål(ene) dere stilte. Dere går gjennom problemstillingen på nytt ut ifra den viten dere nå har, og ser om dere kan gi en mer fyllestgjørende forklaring eller reise nye utvidede spørsmål og problemstillinger.

PBL-seminar

Hensikten med PBL-seminar er å dele kunnskap med hverandre. Dessuten skal studenten få trening i:

- å fremstille faglige temaer muntlig
- å stille kritiske spørsmål
- å svare på kritiske spørsmål
- å observere og gi respons på de to ovennevnte punktene

Rammer for PBL-seminar

PBL-gruppene utgjør en seminargruppe. Hver PBL-gruppe legger vekslesvis frem arbeidet med sin problemstilling, stiller opponentspørsmål og er observatører som gir respons til en gruppe.

- Når gruppe 1 legger frem, er gruppe 3 opponenter, og gruppe 2 er observatør.
- Når gruppe 2 legger frem, er gruppe 1 opponenter, og gruppe 3 er observatør.
- Når gruppe 3 legger frem, er gruppe 2 opponenter, og gruppe 1 er observatør.

Tiden hver gruppe har til rådighet:

- ca. 20 min. til fremlegg
- ca. 8 min. til opponentspørsmål/dialog opponent
- ca. 5 minutter til observatørene

Kriterier for tilbakemelding:

- tydelig formidling av temaet
- evne til å skape kontakt med opponentgruppen
- evne til å opptre konstruktivt kritisk
- evne til å stille faglig kritiske spørsmål
- evne til å besvare spørsmål
- evne til å forholde seg til gitte rammer
- henvisning til relevante kilder

Aktuell litteratur om problembasert læring

Bjørke, G.: Problembasert læring, ein praksisnær studiemodell. Oslo: Tano Aschehoug, 1996.

Lycke, K. H.: Problembasert læring. Dokumentere effekter og teoretisk forankring. I: *Tidsskrift for Norsk Lægeforening* nr. 6 1996.

Segerstad, H. M m.fl.: Problembasert læring: Ideen veilederen og gruppen. Oslo: Ad Notam Gyldendal, 1999.

5. STUDIEKRAV

Studiekrav er både en arbeidsform og en vurderingsform. De skal bidra til at fordypningens intensjoner om å integrere kunnskap og ferdigheter og utvikle ny relasjonskompetanse muliggjøres. Studiekravene skal stimulere studenten til å oppsøke og tilegne seg ny kunnskap. Studiekravene kan være individuelt arbeid eller gruppearbeid. De er dels et vilkår for å kunne fremstille seg til eksamen, jf. krav i forbindelse med fordypningsoppgaven, og dels utløser de studiepoeng i seg selv.

Det første studiekravet i fordypningen er et essay, som skal leveres i tilknytning til første del av fordypningen og som forberedelse til praksis. Deretter følger tre fagnotat i løpet av praksisperioden.

Når både essayet og de tre fagnotatene er utført, utløses 5 studiepoeng

5.1 Essay

I arbeidet med å integrere kunnskap fra eget fag, fra egen arbeids- og livserfaring og fra fellesdelen av studiet skal studenten skrive et essay i løpet av første del av fordypningsstudiet. Hovedhensikten med dette studiekravet er å belyse sammenhengen mellom de ulike kildene til kunnskap. Essayet skal skrives etter gitt oppsett (se under), leveres innen en angitt frist og legges frem i klassen, der også lærer gir tilbakemelding. Essayet vil være et viktig grunnlagdokument når studenten skal formulere læringsmål for praksisstudiet.

Oppgavetekst

Skriv en betraktning som besvarer disse spørsmålene:

- Hva fra ditt fagfelt vil du trekke frem som relevant i møte med mennesker med psykiske lidelser?
- Hva fra egen arbeidserfaring og livshistorie synes du er relevant for psykisk helsearbeid?
- Hva fra felles innholdsdel vil du særlig integrere i din funksjon som psykisk helsearbeider nå som du skal ut i praksis?
- Hvordan kan de emnene du har valgt ut fra felles innholdsdel, fungere som redskaper for deg i praksis? (Hvis du for eksempel er opptatt av mestring, hvordan kan du bruke denne teorien til å hjelpe folk til å mestre?)
- Ut fra det du har lagt frem i dette essayet: Hva skal være ditt fokus i praksis? Hva vil du ønske å arbeide med når det gjelder å øke din relasjonskompetanse?

Essayet skal være på ca. 1000 ord. Når det gjelder struktur og kildehenvisning, skal studenten følge det som gjelder for semesteroppgaven. Essayet skal leveres gruppeveileder, og innholdet skal legges frem i klassen. Veileder gir sine kommentarer ved fremlegget.

5.2 Fagnotater

I løpet av praksisstudiet skal studenten skrive tre fagnotater. Hvert fagnotat skal være på ca. 750 ord og leveres praksisveileder og lærer etter angitte frister. Studenten skal bruke litteratur fra hele studiet til å reflektere over egen erfaring. Litteraturen skal fremgå i løpende tekst og avslutningsvis i notatet. Studenten får muntlig tilbakemelding av Høgskolens veileder. Arbeidet med fagnotatene vil være viktig for studenten i forhold til midt- og sluttvurderingen av praksisstudiene da de vil bidra til bearbeiding av erfaringer fra praksisstudiene.

Fagnotat 1: Systemnivå

Beskriv praksisstedet mht. mål og organisering. Vurder om måten stedet er organisert på virker hensiktsmessig ut fra de målene en har satt seg, slik du ser det.

Studenten legger frem notatet senest ved midtvurderingen.

Fagnotat 2: Samarbeidsnivå

På hvilken måte har du deltatt i teamet faglig og sosialt? Hvis du har hatt problemer, beskriv hva disse besto i, og hvordan du forholdt deg til dem. Er det elementer i teamet som du mener hemmer eller fremmer deg i å komme frem med ditt perspektiv?

Notatet skal være skolens veileder og praksisveileder i hende før sluttvurderingen og vil danne utgangspunkt for en felles refleksjon ved sluttvurderingen.

Fagnotat 3: Relasjonskompetanse

Ta utgangspunkt i en samtale med bruker/pasient der denne formidlet noe om sin situasjon og du formidlet din forståelse av denne. Beskriv kort samtaleens tema. Beskriv hva du sa eller gjorde som du mener førte til at bruker følte seg forstått. Gjør en refleksjon over hvordan din relasjonskompetanse har utviklet seg i praksisperioden.

Notatet skal være skolens veileder og praksisveileder i hende før sluttvurderingen og vil danne utgangspunkt for en felles refleksjon ved sluttvurderingen.

6. PRAKSISSTUDIER

Praksisstudiene utgjør ca. 300 timer. Studenten får veiledning i minst 10 timer på praksisstedet. Høgskolen godkjenner veileder.

Praksisstudiene gjennomføres i Oslo- og Akershus-regionen. Det vil kun unntaksvis være anledning til å gjennomføre praksisstudiene på andre steder eller der studenten har sitt daglige virke. Dette avklares med Høgskolen etter søknad innen gjeldende frist.

Mens studenten gjennomfører praksisstudiet, skal hun/han også delta i veiledningsgruppe på Høgskolen (totalt 15 timer) og på et seminar om praksiserfaringer. Det er obligatorisk fremmøte begge steder. Hvis studenten ønsker å ta deler av praksisstudiene i utlandet, må dette organiseres og finansieres av studenten selv, og det må godkjennes av Høgskolen. For å kunne ta praksis i utlandet kreves det at studenten har bestått fellesdelen av studiet.

Studenten skal utarbeide læringsmål for praksisperioden, blant annet på bakgrunn av essayet studenten har utarbeidet (studiekrav), som sammen med studiets mål legges til grunn ved vurderingen av studentens praksisperiode. Målene godkjennes av lærer og praksisveileder.

Studenten vurderes på følgende områder:

- evne til å vurdere egen læringsprosess knyttet til kunnskapsinnholdet i studiet
- relasjonskompetanse i møte med pasienter/brukere
- problemløsningsevne
- samarbeidsevne
- evne til selvstendighet, ansvarlighet og profesjonalitet

Praksisstudiene vurderes til bestått/ikke bestått. Bestått praksisstudier gir 10 studiepoeng.

6.1 Kriterier for ikke bestått praksis

1. Viser manglende respekt for brukers/pasients autonomi.
2. Har opptrådt på en måte som har virket klart krenkende for bruker/pasient.
3. Bryter taushetsplikten.
4. Viser manglende evne til å sette seg inn i brukers/pasients situasjon og formidle sin forståelse til vedkommende.
5. Viser manglende evne til å etablere, opprettholde og/eller avslutte en relasjon til bruker/pasient.
6. Klarer ikke å skille mellom egne og andres følelser og behov.
7. Har vanskeligheter med å tåle sterke følelser hos bruker/pasient.
8. Forholder seg ikke i tilstrekkelig grad til brukers/pasients behov.
9. Samarbeider dårlig med kolleger og andre samarbeidspartnere.
10. Anvender i liten grad teoretisk kunnskap i begrunnelse for utøvelse av psykisk helsearbeid.
11. Mangler en kritisk og reflekterende holdning til egen yrkesutøvelse.
12. Ber ikke om hjelp i vanskelige situasjoner og tar sjelden initiativ til læresituasjoner.
13. Tar ikke ansvar for egen faglig utvikling. Erkjenner ikke svakheter ved egen praksis, foretar seg ikke tilstrekkelig for å forbedre påpekte mangler.

Se også fagplanen og Utfyllende bestemmelser i studiehåndboken og på avdelingens hjemmeside.

7. FORDYPNINGSOPPGAVEN

Tverrfaglig fordypning i psykososialt arbeid avsluttes med en fordypningsoppgave (hjemmeeksamen) og en tilhørende muntlig fremlegging av oppgaven. Bestått eksamen gir 15 studiepoeng.

For å kunne fremstille seg til eksamen (levere fordypningsoppgaven til sensur) må studenten ha avsluttet felles innholdsdel, det vil si ha gjennomført studiekravene som er tilknyttet denne delen, og bestått skoleeksamen.

Fordypningsoppgaven kan skrives individuelt eller i gruppe på maksimalt tre personer. Oppgavens tema og problemstilling skal godkjennes av Høgskolen, og den skal skrives i henhold til retningslinjer for oppgaven, jf. nedenfor.

I tilknytning til fordypningsoppgaven skal studenten legge opp ca. 1000 sider selvvalgt pensum, som skal ha relevans for oppgavens tema. Selvvalgt pensum skal også omfatte nyere forskningsartikler som belyser oppgavens problemstilling. Minst to av kildene skal være hentet fra internasjonale baser. En liste med selvvalgt litteratur skal leveres veileder til godkjenning innen en gitt frist, vanligvis ca. to uker før innleveringsfristen for fordypningsoppgaven. Studenter som skriver i gruppe, kan ikke ha mer enn 50 % overlappende pensum med de andre i gruppen.

Fordypningsoppgaven vurderes av to sensorer, hvorav den ene er ekstern.

Det benyttes bokstavkarakterer fra A til F, der A er beste karakter og E er dårligste karakter for å bestå eksamen. Karakteren F innebærer at eksamen ikke er bestått.

For at eksamen skal være bestått, må studenten ha gjennomført en muntlig fremlegging av oppgaven i en mindre gruppe. Fremlegget skal gjennomføres etter at den skriftlige oppgaven er innlevert, og skal inneholde oppgavens hovedpunkter mht. funn. Studenter som er forhindret fra å gjennomføre dette, kan etter avtale med lærer og faglig koordinator i stedet levere et skriftlig abstract, der en på ca. 400 ord oppsummerer funn og arbeidsmåter.

7.1 Retningslinjer for fordypningsoppgaven

Mål

Gjennom arbeidet med fordypningsoppgaven skal studenten få anledning til:

- å fordype seg i sider av fagområdet som vedkommende student har spesiell interesse for
- å vise saklig innsikt i et begrenset problemkompleks
- å anvende teoretisk kunnskap i drøfting av problemstillingen
- å oppøve evne til selvstendig, systematisk og kritisk tenkning samt saklig vurdering
- å finne frem til og anvende relevant kildestoff
- å vise evne til kildekritikk
- å oppøve evne til skriftlig fremstilling
- få erfaring i å gjennomføre en selvstendig skriftlig oppgave

Oppgaveform

Fordypningsoppgaven er en skriftlig hjemmeoppgave. Studenten arbeider med oppgaven enten individuelt eller i gruppe (maks. 3 studenter). I den følgende teksten vil begge for enkelthets skyld bli omtalt som "studenten".

Oppgavens omfang

Litteraturstudie: inntil 9 000 ord (+/- 20 %)

Empirisk studie: inntil 10 000 ord (+/- 20 %)

Besvarelses med omfang over eller under dette, vil ikke bli vurdert. Forside, innholdsfortegnelse, litteraturliste og vedlegg kommer i tillegg til de 9000/10 000 ordene.

Innlevering

Oppgaven skal leveres innen fastsatt frist. Dersom oppgaven leveres for sent, vil den ikke bli vurdert. Oppgaven skal leveres i 4 eksemplarer.

Utsatt innlevering

Ved sykdom eller annen tvingende fraværsgrunn i løpet av de siste 14 dagene av skriveperioden, har studenten anledning til å søke om utsatt innleveringsfrist med inntil fem arbeidsdager. Søknaden sendes/leveres studieadministrasjonen/servicesenteret EVU. De forholdene studenten angir som grunnlag for søknaden, må dokumenteres.

Godkjenning av tema og problemstilling

Tema og problemstillingen er selvvalgt. Tema og problemstilling skal være relevant for praksis og skal profilere det valgte fagområdet for fordypningen. Studenten må gjøre et litteratursøk for å vite hva som allerede er gjort på området, og for å underbygge valg av problemstillingen.

Tema og begrunnet problemstilling skal leveres maskinskrevet til Høgskolen for godkjenning innen gjeldende frist. I tillegg anbefales det også at studenten leverer:

- foreløpig disposisjon
- valg av metode (litteraturstudie eller empirisk undersøkelse med bruk av intervju, spørreskjema, observasjon osv.)
- foreløpig litteraturliste, for eksempel hva av pensumlitteraturen som er relevant, ev. andre kilder

Tema og problemstilling samt eventuelle vedlegg godkjennes/godkjennes ikke av Høgskolen innen to uker.

Begrunnet problemstilling skal være godkjent av Høgskolen før arbeidet med oppgaven kan begynne. Det tilbys inntil én time veiledning i forbindelse med problemstillingen.

Problemstillingen kan ikke endres vesentlig uten ny godkjenning av Høgskolen.

Veiledning

Generell veiledning på oppgaveskriving vil bli gitt i samlet klasse.

Studentene har tilbud om veiledning i maks. 6 timer per oppgave (inkludert én time veiledning i forhold til problemstillingen). Veileder oppnevnes av Høgskolen, og veiledningens form og metode avtales mellom studenten og veilederen.

Studentens ansvar:

Studenten har selv ansvar for å avtale tid til veiledning. Studenten skal møte forberedt til veiledning, dvs. ha en klar formening om hva hun/han ønsker veiledning om, og skal gi veilederen avgrenset skriftlig materiale som er relevant for veiledningen, på forhånd.

Veiledning skjer utenom oppsatt studietid, dvs. ikke i teori- eller praksistid.

Veilederens oppgave er å bidra til:

- en klar og konsis avgrensning av problemstillingen
- god progresjon i arbeidet med oppgaven
- fordypning i forhold til problemstillingen

Veilederen godkjenner selvvalgt litteratur og kan gi råd om relevant litteratur og om de formelle sidene ved oppgaveskriving. Veilederen skal ikke forhåndsbedømme oppgaven.

Kriterier for vurdering av fordypningsoppgaven

Fordypningsoppgaven vurderes etter målene for oppgaven og følgende kriterier:

Faglig relevans

Besvarelsen skal ta utgangspunkt i et selvstendig valgt emne, der fagområdet står sentralt. Videre skal den belyse ulike sider ved emnet og trekke inn teoretisk og praktisk erfaring i forhold til dette.

Selvstendighet

Besvarelsen må inneholde drøfting og bære preg av selvstendig vurdering. Påstander må dokumenteres med relevant og tidsmessig litteratur. Besvarelsen må gi svar på problemstillingen.

Grundighet

Besvarelsen skal være grundig og identifisere og avgrense faktorer som har sammenheng med det problemområdet som behandles. Besvarelsen skal vise evne til saklig vurdering av kildestoff og anvendelse av erfaringsbasert kunnskap samt være realistisk i konklusjonene. Besvarelsen må holde seg til temaet og problemstillingen.

Kunnskap

Besvarelsen skal vise studentens evne til å finne frem kildestoff til bruk i behandlingen av eget materiale, og studentens evne til å vise saklig kildekritikk. Kildeanvisningene må være nøyaktige og korrekte. Litteraturlisten må være skrevet i samsvar med gjeldende regler.

Fremstilling

Besvarelsen må bære preg av god skriftlig fremstilling samt klart og entydig språk. Besvarelsen må være skrevet i samsvar med retningslinjer for oppgaveskriving.

Etisk og juridisk beskyttelse

Besvarelsen må oppfylle krav om etisk og juridisk beskyttelse av pasient/praksisfelt der dette er aktuelt.

Er sluttproduktet en film, en informasjonsbrosjyre, en poster, et undervisningsopplegg e.l., skal det i tillegg til produktet leveres en rapport, der produktet drøftes ut ifra funksjons- og ansvarsområde, målgruppen, etiske overveielser, litteratur som er benyttet, og produktets hensikt.

Dersom det er vesentlige mangler på ett eller flere av punktene ovenfor, gis besvarelsen karakteren "ikke bestått".

Kriterier for ikke bestått

Ett eller flere av følgende momenter kan legges til grunn for å vurdere en oppgave til ikke bestått:

- Oppgavens innhold svarer ikke til problemstillingen.
- Vesentlige områder er utelatt.
- Ensidig behandling av stoffet.
- Mangelfull faglig orientering.
- Mangelfullt relatert til fagområde.
- Mangelfull belysning av fagutøvers funksjons- og ansvarsområde.
- Manglende selvstendighet i bearbeidelsen av stoffet (f.eks. at store deler av oppgaven består av sitater uten at det blir knyttet selvstendige vurderinger/refleksjoner til sitatene).
- Mangelfull drøfting.
- Mangelfull bruk av litteratur.
- Mangelfull forskriftsmessig form, dvs. at de formelle kravene i «Retningslinjer for fordypningsoppgaven» ikke er fulgt.

Oppbygning av skriftlige oppgaver

Innholdsfortegnelse

Innholdsfortegnelsen skal vise oppgavens disposisjon, kapittelinndeling og sidenummerering. Dersom det er forord, sluttnoter og vedlegg, skal dette fremkomme i innholdsfortegnelsen.

Innledning

Innledningen bør inneholde disse punktene:

- Presentasjon av tema og problemstilling.
- Avgrensninger. Studenten må begrunne problemstillingens relevans for praksis.
- Oppgavens oppbygning.

- Presentasjon og definisjon av sentrale begreper som benyttes i oppgaven kan tas med her, eller det kan komme i et eget kapittel.
- Metode. Studenten skal gjøre rede for anvendt metode, f.eks. litteraturstudie, empirisk studie, osv. Arbeides det i gruppe, skal det redegjøres for gruppeprosessen (ca. 1 ½ side). Er det utført et elektronisk søk, må søkebase og søkeord oppgis. Eksempel: Internett-baserte søk på følgende websider: WHO, CIA, World Bank, Web of Science, Medline, Eldis, Google. Søkeordene var mental health, nursing, psychiatry, community participation, developing countries, community mental health care, counselling, culture. Er det gjort en empirisk undersøkelse, må studenten ha et eget kapittel i oppgavens hoveddel som beskriver den valgte undersøkelsesmetoden.

Oppgavens hoveddel

Oppgavens hoveddel kan bestå av flere kapitler/hovedkapitler. Problemstillingen skal her beskrives og drøftes. Studenten skal drøfte sin problemstilling ved hjelp av relevant og anerkjent litteratur, praksiserfaring og ev. innsamlede data, på bakgrunn av oppgavens teoretiske referanseramme. Drøftingen stiller krav til saklig, kritisk og analytisk vurdering, der forskjellige synspunkter drøftes i forhold til hverandre. I drøftingen skal studenten vise helhetlig innsikt i fagområdet som er valgt.

Konklusjon

Konklusjonen skal være et sammendrag av hovedtrekkene i drøftingen. Momenter som er reist i innledningen, tas opp igjen. Det betyr at studenten:

- besvarer spørsmål som er stilt
- oppsummerer funnene
- trekker linjer videre
- sier noe om hvordan denne kunnskapen kan brukes, ev. forslag til videre utforskning
- vurderer undersøkelsesprosessen

Konklusjon og innledning er rammen rundt oppgaven.

Søknad om tillatelse til å benytte faglige utøvere som datakilde i forbindelse med empiriske oppgaver

Dersom studenten ønsker å innhente data fra en helseinstitusjon, må det søkes om tillatelse. Studenten skal gjøre seg kjent med «Ethiske retningslinjer for sykepleieforskning i Norden» SSN, 1987, eller tilsvarende, Helsinki-deklarasjonen og institusjonens egne forskningskriterier. Undersøkelsen gjennomføres i samsvar med disse.

Undersøkelser kan ikke rettes mot pasienter og pårørende.

Søknad stilles i første omgang til øverste fagsjef ved institusjon/organisasjon/etat/ sykehus eller lignende, deretter til avdelingsledelsen ved den respektive avdeling/institusjon/etat. I søknaden skal kontaktperson på den aktuelle avdeling/enhet navngis. I tillegg til student undertegner også Høgskolen søknaden, som et bevis på at problemstillingen er godkjent og har gått gjennom riktige kanaler.

Søknaden skal inneholde følgende punkter:

1. Undersøkelsens problemstilling/tittel
2. Undersøkelsens hensikt
3. Hvordan undersøkelsen skal gjennomføres:
 - Hva skal gjøres?
 - Hvem er datakilden(e)?
 - Hvor ønskes undersøkelsen gjennomført.
 - Navn på avdelingssykepleier/faglig leder på avdelingen/institusjonen/etaten.
 - Hvor mange respondenter/informanter som vil være kilde for datamaterialet.
 - Fremgangsmåte (tilgang til datakilden, andres innsats osv.).
 - Tidsrom for undersøkelsen.
4. Vedlegg til søknaden
 - Instrument/guide for datasamling.
 - Opplysninger om veileders navn, stilling og telefonnummer.
 - Opplysninger om hvordan anonymitet og makulering sikres.
 - Informasjon om tilbakemelding til avdeling/institusjon/etat etter avsluttet arbeid.

Søknaden skal være maskinskrevet.

Momenter i en empirisk undersøkelse

- Hva ønsker du å finne svar på?
Problemstilling.
- Hvorfor ønsker du å vite mer om dette?
Bakgrunn og begrunnelse.
- Hvem og hvordan vil noen ha nytte av dette?
Hensikt og mål.
- Hva er kjent om dette temaet før?
Litteraturgjennomgang (teori og forskning på området).
- Hvorfor er temaet et faglig anliggende?
Teoretisk referanseramme.
- Hvordan kan du vite mer om temaet?
Undersøkelsens metode.
- Hva fant du?
Analyse og funn.
- Hvordan tolker du det du fant?
Diskusjon (på bakgrunn av teoretisk referanseramme og tilleggslitteratur).

- Hva mer bør gjøres på området?
Hvordan spre kunnskapen, til hvem? Videre forskning?
- Hvordan vurderes prosessen?
Metodekritikk, oppsummering og konklusjon.

Oppgavetekniske forhold

Disse retningslinjene er veiledende. Andre anerkjente retningslinjer kan også brukes. Det viktige er at studenten er konsekvent i forhold til de valgene som gjøres.

Forside

Forsiden skal angi:

- tittel. (Tittelen skal være dekkende for innholdet, kort og velklingende. Undertittel kan brukes i tillegg for å presisere emnet nærmere.)
- hvilken oppgave/eksamen det gjelder
- hvilken utdanning det gjelder
- kull
- eksamensdato
- kandidatnummer (hentes i studentekspedisjonen)
- antall ord som er brukt
- veileders navn (hvis studenten har hatt veileder)

Nummerering av sidene

Alle sidene nummereres fra og med innledningen – foregående sider er unummererte. (Dette vil ofte innebære at nummereringen ikke starter med side 1.)

Marg, skriveflater og linjeavstand

Besvarelsen skrives på A4 ark. Hvert kapittel begynner på ny side. Margen til venstre skal være 4 cm og til høyre 1,5 cm. Besvarelsen skal leveres maskinskrevet, og det skal benyttes 1 ½ linjeavstand.

Overskrift og nummerering av sidene

Til overskrifter brukes betegnelser som overskrifter, med stilene 1, 2 og 3:

1. overskrifter markeres 1.0 (uten pkt. bak)
2. overskrifter markeres 1.1
3. overskrifter markeres 1.1.1

Det skal brukes arabiske tall.

Overskrift 1 skrives med store bokstaver, uten punktum.

Eksempel:

1.0 FYLKE OG BEFOLKNING

Overskrift 2 har små bokstaver, ikke punktum og ikke understreking. Ved nummerering brukes en rangering under hovedoverskriftens tall.

Eksempel:

1.1 Helsevesenets oppbygging i fylket

Overskrift 3 skal være venstrestilt på arket og ha små bokstaver med punktum etter fordi teksten fortsetter på samme linje. Overskriften understrekes. Ved nummerering rangeres det videre fra tallene brukt i hovedoverskriften og hovedpunktet.

Eksempel:

1.1.1 Statens rolle. Staten var den første til å opprette osv.

1.1.2 Fylkets rolle. Akershus fylke var tidlig ute osv.

I innholdsfortegnelsen settes dette slik:

1.0 FYLKE OG BEFOLKNING

1.1 Helsevesenets oppbygging i fylket

1.1.1 Statens rolle

1.1.2 Fylkets rolle

1.2 Helsevesenets ressurser

1.2.1 Helseinstitusjoner

1.2.2 Helsevesenets personale

Sitater

Unngå i størst mulig grad sitater – omskriv og vurder med egne ord og henvis til kildene kunnskapen er hentet fra. Sitater skal i hovedsak brukes som belegg for at forståelsen av kildene er riktig. Korte sitater, dvs. inntil to linjer, tas inn i teksten og settes i anførselstegn. Lengre sitater skilles ut i egne avsnitt uten anførselstegn, men rykkes inn med fem anslag på arket og skrives med enkel linjeavstand eller kursiv skrift. Det oppgis hvor sitatet er hentet fra med kilde, årstall og sidehenvisning.

Eksempel korte sitater:

I forrige århundre hevdet Florence Nightingale at når sykepleiere ble satt til å vaske gulv, var det "feil bruk av arbeidskraft" og burde selvfølgelig ikke forekomme. (Nightingale, 1952, s. 32.).

Eksempel lange sitater:

De fleste pasienter vil føle ubehag hvis de ikke kan få den personlige hygiene som de er vant til. Sykepleieren på sin side føler at hun ikke får tilfredsstilt hans behov på dette området. (Mitchell, 1975, s. 41).

Henvisninger

Ved generell henvisning til en forfatter/litteratur, der en ikke siterer direkte, oppgis kilden med forfatter og årstall. Dersom det en viser til finnes på en konkret side eller kapittel i den aktuelle kilden, så vises det til side/sider som ved sitater.

Eksempel:

Er det i Norge f.eks. en sammenheng mellom bedriftsstørrelse, rutinemessig arbeid og lokalsamfunnsstørrelse på den ene siden og sykefravær på den annen? Data fra industrialiserte land synes å tyde på en slik sammenheng (Walker, 1968: 68).

Eller: Ifølge Walker-1969: 68 kan det synes som det er en sammenheng mellom bedriftsstørrelse, rutinemessig arbeid og lokalsamfunnstørrelse på den ene siden og sykefravær på den annen side.

Sitat og henvisninger må alltid dokumenteres i litteraturlisten.

Litteraturliste

Litteraturlisten skal inneholde alle kildene som er brukt i arbeidet med oppgaven, inkludert godkjent selvvalgt litteratur. Se for øvrig fagplanen og undervisningsplanen vedr. hvilke krav som knyttes til selvvalgt litteratur.

Listen føres slik:

- Referansene ordnes alfabetisk etter forfatter(e).
- Etter- og fornavn skrives fullt ut. Ved flere fornavn kan de øvrige gjengis med første bokstav.
- Dersom en bok har flere forfattere, skal opptil tre forfattere angis i litteraturlisten. Ved flere enn tre forfattere angis bare den første forfatteren, etterfulgt av "et al".
- Tittel føres slik: For bøker gjelder at overtittel og undertittel skilles med mellomrom-kolon-mellomrom og avsluttes med punktum. Undertittel begynner vanligvis med liten bokstav. Uthev boksittel med understrekning, uthevet eller kursiv skrift, samme måter for alle titler.

Deretter følger utgave (1. utg. angis ikke)-punktum-mellomrom-utgivelsessted-mellomrom-kolon-mellomrom-forlegger-komma-mellomrom-årstall-punktum. Ved flere utgivelsessteder, angis bare første sted. Ved flere forleggere angis bare første forlegger.

Eksempler på bøker angitt v/forfatter(e) eller redaktør(er):

Holter, Elisabeth. *Ledelse og ledere i sykehus: administrasjon av sengeposter*. 2. utg. Oslo: Tano, 1994.

Fjelland, Ragnar og Gjengedal, Eva. *Sykepleie som vitenskap*. Oslo: Gyldendal, 1990.

McFarland, Gertrude K. et al. *Nursing leadership and management: contemporary strategies*. New York: Wiley and Sons, 1994.

Jensen, Karen (red.): *Moderne omsorgsbilder*. Oslo: Gyldendal, 1990.

Eksempler på bøker uten ansvarshavende forfatter:

Disse angis med tittel som ordningsord og plasseres alfabetisk.

Fokus på sykeplejen -96. København: Munksgaard, 1997.

Omsorg i det tysta: anhörigas roll i äldervården. Stockholm: Spri, 1995.

Eksempler på kapitler/avsnitt i bøker:

Ved referanser fra kapitler/avsnitt i bøker angis først kapitlets/avsnittets forfatter, så følger kapitlets/avsnittets tittel og sidetall. Deretter følger I: fulgt av hovedverkets forfatter, tittel og årstall.

Mathiesen, Jorunn. Sykepleie til pasienter med brannskade. s. 833–846. I: Almås, Hallbjørg red. *Klinisk sykepleie*. Oslo: Universitetsforlaget, 1992.

Holler, Mette. Etik i sygeplejen. s. 132–143. I: *Fokus på sygeplejen -96*. København: Munksgaard, 1997.

Eksempel på tidsskrifter

Ved referanser til tidsskriftartikler må alltid årgang (når dette er angitt), heftenummer og årstall angis etter tidsskriftets tittel.

Flynn, Linda. The health practices of homeless women. s. 72–77. I: *Nursing research* Vol. 46, no. 2, 1997.

Eksempel på hovedoppgaver, avhandlinger, seriepublikasjoner:

Eikenæs, Anne M. Berge. Sykepleierens opplevelse av å bruke fysisk berøring i samhandling med intensivpasienten. Oslo: Universitetet. Hovedoppgave ved Institutt for Sykepleievitenskap, 1995.

Biermann, Kari Unhjem. Dorothea E. Orems egenomsorgsteori: en innføring. Oslo: Høgskolen i Oslo. Avdeling for sykepleierutdanning, 1995. (HiO-notat: 1996 nr. 5)

Eksempler på offentlige publikasjoner og lover:

NOU 1992: 8. Lov om pasientrettigheter. Oslo, 1992.

St.meld. nr. 36 (1989–90) Rønysler med lova om helsetenesta i kommunale. Oslo, 1990.

[Sykehusloven] Lov av 19. juni 1996 nr. 57 om sykehus m.v. med endringer, sist ved lov av 9. desember 1992 nr. 65. Oslo: Grøndahl, 1996.

Eksempel på referanser fra elektroniske dokumenter:

Brugger, Judith M. Cataloging the Internet.

URL: <http://wings.buffalo.edu/libraries/units/cts/Internet/brugger.htm>

National Center for Supercomputing Applications (NCSA). Indexing the Web.

URL:<http://union.ncsa.uiuc.edu/HyperNews/get/www/indexing.html>

Stewart, Barbara. Top 200 Technical Services Benefits of Home Page Development.

URL:<http://tpot/uscd.edu/Catloging/Misc/top200.html> (29.05.97)*

Vær oppmerksom på at Internett ikke er kontrollert. Du finner både useriøse, lite holdbare og ustabile (borte i morgen) dokumenter. Vær kritisk!

*)Ta gjerne med dato for oppslag, eventuelt utskrift, der datoen alltid står nederst.

8. PENSUM

Almvik, Arve og Borge, Lisbeth (red.): *Tusenkunstnerne. Mangfold og muligheter i psykisk helsearbeid*. Kap 8, 11, 12, 14 og 15. Bergen Fagbokforlaget, 2000.

Antonovsky, Aaron: The salutogenetic model as a theory to guide health promotion! *Health Promotion International*. Oxford University Press, 1996. Vol. 11, no. 1: 11–18.

Axelsen, Eva Dalsgaard og Hartmann, Ellen (red.): *Veier til forandring. Virksomme faktorer i psykoterapi*. Kap. 10. Oslo: Cappelen Akademisk Forlag, 1999.

Berg, Insoo Kim og Miller, Scott C.: *Rusbehandling – en løsningsfokusert tilnærming*. Kap. 1. Oslo: Ad Notam Gyldendal, 1998.

Berge, Torkel og Repål, Arne: *Den indre samtalen. Innføring i kognitiv terapi*. Kap. 4–6. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag, 2000.

Borg, Marit og Topor, Alain (red.): Antologi: Perspektiv på bedringsprosesser ved alvorlige psykiske lidelser. I: *Dialog. Bulletin for SEPREP* nr. 2, 2001, årg. 11.

Fodstad, Hjørdis: *I skyggen av Eika*. Kap. 2 og 7. Oslo: Universitetsforlaget, 1996.

Hauff, Edvard og Sveaas, Nora: *Flukt og fremtid. Psykososialt arbeid med flyktninger..* Kap. 3, 5, 8, 10 og 14. Oslo: Ad Notam Gyldendal, 1997.

Johnsen, Astrid, Sundet, Rolf og Torsteinsson, Vigdis Wie: *Samspill og selvopplevelse. Nye veier i relasjonorienterte terapier*. Kap. 4 og 6. Oslo: Tano Aschehoug, 2000.

Karterud, Sigmund: *Gruppeanalyse og psykodynamisk gruppepsykoterapi*. s. 97–128, 183–199, 285–296, 317–327, 338–345 og 355–357. Oslo: Pax forlag, 1999.

Krøvel, Bernt Rund, Rishovd, Bjørn og Rør, Elisabeth: *Vold og psykiatri – om forståelse og behandling*. Kap. 10, 14, og 16. Oslo: Tano Aschehoug, 1997.

Larsen, Henrik Dybwad: Livet på Kafferisteriet. Systemisk psykoseterapi i sosialpsykiatrisk regi. *Fokus på familien* nr. 1, 1995: 33–47.

Lundby, Geir: Historier og terapi. *Om narrativer, konstruksjonsisme og nyskriving av historier*. Kap. 5 og 6. Oslo: Tano Aschehoug, 1998.

Nylehn, Børre og Støkken, Marie: *De profesjonelle. Relasjoner, identitet og utdanning*. Kap. 3. Oslo: Universitetsforlaget, 2002.

Seikkula, Jaakko: *Åpne samtaler*. Oslo: Tano Aschehoug, 2000

Thorsen, Kirsten og Toverud, Ruth: *Kulturpsykologi. Bevegelser i livsløp*. Kap. 9. Oslo: Universitetsforlaget, 2002.

Vatne, May: Selvmordsproblemer og psykiatrisk sykepleie – argumenter for skriftlig kontrakt som et terapeutisk verktøy. I: *Vård i Norden* nr. 4, 2001: 32–37.

Vatne, Solfrid: *Pasienten først. Om medvirkning i et omsorgsperspektiv*. Bergen: Fagbokforlaget, 1998.

Aalen, Marit: *Kompendium om Relasjonskompetanse*. HIO/SU/EVU, 2003.